

KUTATÁSI BESZÁMOLÓ*
KLEBELSBERG KUNO-ÖSZTÖNDÍJ
2023

A kutató neve	
Takács László	
A kutatás témája	
II. Rákóczi Ferenc Confessio Peccatoris című művének szellemi-lelki környezete: a grosboisi kamalduliak egykori könyvtárában őrzött XVII-XVIII. századi kéziratos vallomások, gyónások kutatása	
A kutatás helyszíne	
ország, város	Franciaország, Párizs
intézmény(ek)	Bibliothèque Nationale de France, Bibliothèque de Recherche, Manuscrits (Kézirattár, Site de Richelieu)
A kutatás ideje	
2023. augusztus 1 – augusztus 31.	
A kutatott gyűjtemények, az átnézett iratok, dokumentumok és a találatok rövid ismertetése (tételes találati jegyzék nélkül)	
II. Rákóczi Ferenc franciaországi emigrációja idején egyre több időt töltött a kamalduliak Grosbois-ban lévő monostorában. Látogatásai pártfogója, XIV. Lajos halála után egyre sűrűbben lettek. Itt kezdte írni <i>Confessio Peccatoris</i> (<i>Egy bűnös vallomásai</i>) című gyónását-visszaemlékezését, amelynek első könyvét még Törökországba való továbbmenetele előtt befejezte, s ott hagyta, később részeit pedig később küldte el Grosboisba. A kamalduliak könyvtára a janzenizmus körüli viták után a párizsi Saint-Germain-des-Près apátságba került, majd onnan később a francia nemzeti könyvtár kéziratalományába. A Bibliothèque Nationale-ba került kéziratos anyag közt került a <i>Confessio Peccatoris</i> kézirata is a BNF kézirattárába: könyvtári jelzete: Ms latin 13628, de a kötetben benne van a Saint-Germain-des-Prèsben kapott katalógusszáma is: <i>St. Germain fr. 1458</i>. Mindezek alapján feltételezhető, hogy a kamalduliaknál őrzött kéziratos anyag egyszerre került Grosboisból Párizsba, amit megerősít az is, hogy külön katalógusszámot kapott a <i>Confessio Peccatoris</i>-szal egybekötött másik Rákóczi mű is, amelyet gyermekeinek címzett: a kötet 909. lapján bejegyzésként: <i>No 1486. a Mes Chers Enfants, la providence...</i> kezdetű szöveg. A feltételezés, hogy Rákóczi művei más grosbois-i kötetekkel együtt kerültek a BNF-be, azon alapult, hogy az apátsági könyvtár katalógusa tartalmazza a fejedelem művét:	

* Jelen beszámoló további szerkesztés nélkül kerül közzétételre az ösztöndíj adományozójának honlapján.

13610 M^{ême} ouvrage. xv s. Pap.

13611 Epistola fr. Hymberti de tribus votis. — Speculum aureum anime peccatricis (20). — Jo. Gerson tractatus super materiam celebrationis misse (52 v°). — Divers traités de piété. — xv s. Pap.

13612-13631 Traités de piété, mélanges ascétiques, etc. xvii et xviii s. Le n. 13617 est de Gilleson; les n°s 13619 et 13620, d'Athanase Mangin; les n°s 13621 et 13624, de Marcelin Ferey; le n. 13622, de Simon Bougis; le n. 13623, de François Rakoczy.

13632 J. B. Catansariti disputationes contra euchologium Græcorum. xvii s.

13633 Traité sur l'eucharistie par un ministre de Charenton. xvii s.

E katalógus alapján vizsgáltam át az Ms 13612 jelzettől a Ms 13631 jelzetig a műveket azzal az előfeltevéssel, hogy ezekben a kötetekben a Rákócziéhoz hasonló műfajú művekre bukkanok. Várakozásom ugyan nem igazolódott be, ezeknek a kegyességi iratoknak az áttekintése azonban számos érdekes új adalékokkal gazdagította azt a képet, amely eddig a kor kegyességi irodalmának és gyakorlatának ismeretében Rákóczi vallásosságának forrásai és formái tekintetében a tudományos diskurzusban és a köztudatban élt. Ezek a kéziratok részben teológiai traktátusok, részben elmélkedések, amelyek a korban legfontosabbnak tartott vallási kérdésekkel foglalkoznak. A legelső, az Ms 13612 jelzetű vaskos kötet tkp. teológiai traktátus, amelynek eredeti jelzete az apátsági könyvtárban 587 volt. Már ennek az első fejezetei olyan kérdésekkel foglalkoznak, mint pl. a világ és a világi élet szeretete (*De mundo et amatoribus mundi*) vagy a megfelelő bűnbánat (*Agenda paenitentia, at non bene agitur in mundo*), illetve, hogy a világot meg kell vetni és el kell hagyni (*Mundus spernendus et reliquendus*). A kötet 6. fejezete kifejezetten a gyónással (*De confessione*) foglalkozik, s olyasmit tárgyal, hogy milyennek kell lennie annak, aki meggyónja vétkeit.

A 13613-as jelzetű kézirat rövid munka, mindössze 38 folio, amely a lelki élet tudományát (*Compendiosa doctrina totius vitae spiritualis*). Szerzője Garcia Pisnerius szerzetes. Írása nyomtatásban soha nem jelent meg, ami azt az érdekes problémát veti fel, hogy vajon mennyire inspirálódott Rákóczi olyan művekből, amelyek csak kéziratban voltak hozzáférhetők, ő viszont, mivel ilyen kötetek a kezébe kerülhettek, olvashatta és ismerhette őket. És ez szinte valamennyi kötetre jellemző. Az Ms 13614 jelzetű kötet például „a külső és a belső ember megújulásáról” (*De renovatione exterioris interiorisque hominis*) is értekezik, vagy éppen „a hamis és igaz fogadalomról” (*De falsa et vera devotione*). Az ezt követő kéziratok az 1720-as években kerültek az apátságba, se a 17. század elejéről származnak, s tartalmuk inkább személy használatra szóló idézetgyűjteménynek értelmezhető. A többi kézirat is mind olyan vallási-lelkiségi-teológiai témát dolgoz fel, amelyek ilyen vagy olyan formában kapcsolatba hozhatók Rákóczi vallásosságával. A Rákócziéhoz hasonló, *confessio* műfajú írás nem található a kéziratban anyagnak, a kutatásnak azonban számos nyilvánvaló eredménye és következménye van:

egyfelől mindenképpen számolni kell azzal, hogy Rákóczira nemcsak nyomtatott vallási-teológiai művek, hanem kéziratban hozzáférhető művek is hathattak; másfelől további kutatómunkát igényel annak feltárása, hogy vajon milyen gyónási-bűnbánati gyakorlatot követett a fejedelem; harmadrészt azt is részletesen meg kell vizsgálni, hogy a korabeli vallásosságban egyébként hangsúlyosan meglévő motívumokat (pl. a Szűzanya tisztelete) miért szorította hátra a maga vallásosságában és lelkiségi gyakorlataiban Rákóczi, stb. A kutatás tehát nagyon jó kiindulópontot jelent a Rákóczit Párizsban körülvevő vallási élet tanulmányozásához.

Külön katalógusa van azoknak a műveknek is, amelyek Grosboisban voltak: *Catalogue des manuscrits qui ont esté envoyez de Grosbois*. Ennek jelzete NAF 5747. A katalógust

áttanulmányoztam, de benne Rákóczihoz kapcsolható művet nem találtam, azt viszont nem lehet kizárni, hogy e művek valamelyikét grosboisi tartózkodása alatt olvasta a fejedelem. Szerepel benne egy a 1664. évben tett magyarországi utazásról szóló munka!

A kutatás módszere

A kutatás filológiai módszerekkel folyt: valamennyi kéziratot megnéztem és tanulmányoztam, róluk jegyzeteket készítettem.

A kutatási eredmények szélesebb közönséggel történő megismertetése (előadás(ok), publikáció(k) stb.)

Kutatási eredményeimet a jövőben publikációkban és előadások formájában kívánom közreadni. Van olyan kézirat is, amely kiadásra is érdemes lenne: hogy erre vállalkoznom kell-e, még bizonytalan.

A kutatással kapcsolatos gyakorlati észrevételek (ide értve a leendő ösztöndíjasok számára hasznos tanácsokat)

Javaslom az előzetes alapos on-line tájékozódást (beiratkozást, elektornikus adatbázisok átnézését), mert az nagyban megkönnyíti a kéziratokhoz való hozzáférést. A kéziratokat saját telefonnal fényképezhettem, ebben semmilyen korlátozás nincs, a digitális reprodukció azonban igen drága.

Kelt: ...Budapest, 2023. november 15.

.....Takács László...

kutató aláírása